

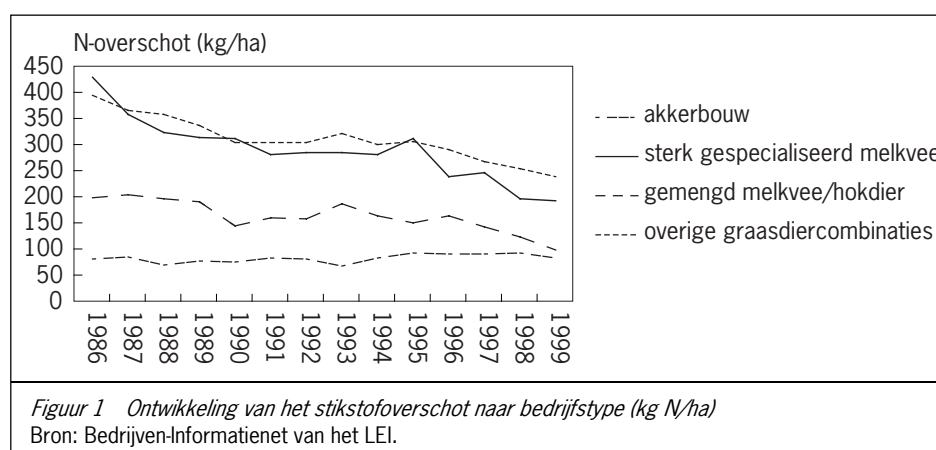
VERLAGEN VAN MINAS-OVERSCHOTTEN DOOR LEERERVARINGEN VAN ONDERNEMERS*Wim de Hoop en Co Daatselaar*

Uit verschillende projecten is gebleken dat ondernemers vooral in beweging komen en leerervaringen opdoen indien ze worden gestimuleerd tot een integrale keuze van hun bedrijfsstrategie. Daarbij dient een balans te worden gevonden tussen economische duurzaamheid en randvoorwaarden die de overheid en de maatschappij aan de ondernemers in de landbouw stellen. Dat evenwicht kan worden omschreven als een vorm van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het bereiken van dit evenwicht vergt aanpassingen en leertijd van de ondernemers maar ook van andere belanghebbenden, bleek uit discussies in de maatschappelijke en wetenschappelijke adviesgroepen die voor dit project zijn geformeerd. De vorm van communicatie en een professionele interactie blijken belangrijke succesfactoren voor het welslagen van beleid.

Melkveehouderij

In de melkveehouderij zijn forse reducties in mineralenoverschotten gerealiseerd (figuur 1). In 1986 was het stikstofoverschot nog ongeveer 400 kg per hectare, terwijl dat in 1999 nog maar krap 250 kg per hectare bedroeg. Deze daling kwam vooral tot stand onder invloed van het gevoerde beleid, dat noodzaakte tot verandering. Het leertraject van de ondernemers heeft vervolgens geleid tot de bewustwording dat reductie van het overschot mogelijk is, zonder dat dit gepaard gaat met extra kosten. Aanpassingen van het management op Minas-plichtige melkveebedrijven met in de uitgangssituatie hoge overschotten hebben in 1998 en 1999 zelfs tot positieve economische effecten geleid. Ook bleek er op deze Minas-plichtige bedrijven een veel grotere dynamiek op te treden dan op de niet-Minas-plichtige bedrijven. Bovendien was er een grote verscheidenheid in aanpassingen binnen de groep van Minas-plichtige bedrijven. De grote verschillen in mineralenoverschotten tussen melkveebedrijven die niet samenhangen met de intensiteit van de bedrijven, geven aan dat er nog kansen voor een verdere reductie zijn.

Er zijn ook grote verschillen in economische resultaten tussen vergelijkbare melkveebedrijven, zo blijkt uit diverse mineralenprojecten. De keuze van een duidelijke bedrijfsstrategie waarbij integraal rekening gehouden wordt met economie en randvoorwaarden vanuit overheid en maatschappij is hierbij een kritische factor. Deze keuze vergt, zoals reeds benadrukt, wel leertijd en leerervaringen. Vaak is ook een ander type begeleiding door adviseurs noodzakelijk.

Akkerbouwbedrijven

Op bedrijven met open teelten blijkt het stikstofoverschot per hectare in de loop van de tijd gemiddeld genomen niet te zijn gedaald maar zelfs licht gestegen. Dit geldt zeker in enkele specifieke regio's. Er is de afgelopen jaren dan ook nauwelijks sturing vanuit de overheid geweest tot mineralenreducties bij deze bedrijven. En mogelijk daarmee samenhangend, was er nog weinig noodzaak tot leerervaringen. Gezien ervaringen in mineralenprojecten blijken er ook voor bedrijven met open teelten nog vele kansen tot reductie van mineralenoverschotten om aan toekomstige verliesnormen te kunnen voldoen. Dit alles met nog aanzienlijke dierlijke mestgiften, zodat de economisch aantrekkelijke acceptatie van dierlijke mest uit de intensieve veehouderij mogelijk blijft. Wel zullen de kunstmestgiften dan op veel bedrijven aangepast moeten worden.

Intensieve veehouderij

Een belangrijke leerervaring voor de intensieve veehouderij kwam tot stand uit de sturing op het gehalte fosfaat in veevoer. Met name in het begin van de jaren negentig heeft dat tot forse reducties van fosfaatexcreties geleid (figuur 2). Wat betreft het gehalte stikstof, waarop niet bewust werd gestuurd vanuit beleid, is die reductie uitgebleven.

